

РОЛЬ ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Валентина Радкевич

доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України,
<https://orcid.org/0000-0002-9233-5718>, e-mail: mrs.radkevich@gmail.com

Реферат:

Актуальність статті зумовлена необхідністю розвитку професійної освіти, її адаптації до швидких змін на ринку праці й у технологічних інноваціях. Дорадчі органи відіграють важливу роль у цьому процесі, сприяючи інтеграції професійної освіти з економічними потребами. Вони забезпечують відповідність освітніх програм сучасним професійним стандартам і підтримують впровадження нових технологій і методик навчання. Залучення представників бізнесу та громадськості до участі в дорадчих органах сприяє розширенню практичного складника змісту професійного навчання. Дорадчі органи також ініціюють інноваційні проекти, що підвищують рівень конкурентоспроможності випускників закладів професійної освіти на ринку праці. Така синергія підвищує якість професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників професійної освіти відповідно до вимог роботодавців.

Метою дослідження є обґрунтування ролі дорадчих органів у розвитку професійної освіти та їх впливу на підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників відповідно до потреб сучасного ринку праці.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури та нормативно-правових документів, що регламентують діяльність дорадчих органів – для розгляду їх як частини інтегрованої системи професійної освіти; порівняльний метод – для аналізу зарубіжного досвіду та документів, які визначають роль дорадчих органів у розробленні освітніх програм і навчальних планів та їх відповідності потребам ринку праці; інтерпретаційний метод – для формулювання висновків і рекомендацій, що дає змогу підвищити ефективність впливу дорадчих органів на розвиток професійної освіти

Результати: досліджено основні дорадчі органи, що мають вплив на розвиток і забезпечення якості професійної освіти; обґрунтовано основні їхні функції (консультативну; експертно-аналітичну; координаційну; інформаційно-просвітницьку; моніторингово-оцінювальну); з'ясовано, хто і з якою метою може входити до їх складу; охарактеризовано основні виклики, з якими їм доводиться стикатися; сформульовано рекомендації з підвищення результативності діяльності.

Висновки: дорадчі органи відіграють ключову роль у забезпеченні зв'язку між закладами професійної освіти, ринком праці, державними структурами та громадськими організаціями; основні їх функції охоплюють аналіз економічних тенденцій, розроблення рекомендацій для модернізації змісту професійної освіти, участь у формуванні стратегій і політик, сприяння демократизації прийняття рішень, адаптації професійної освіти до сучасних економічних викликів та її інтеграції в міжнародний освітній простір; впливовість дорадчих органів визначається широким представництвом різних груп стейкхолдерів, їх авторитетом і досвідом роботи у сфері підготовки робітничих кадрів; завдяки діяльності дорадчих органів випускники закладів професійної освіти отримують конкурентоспроможні навички, що відповідають потребам сучасного ринку праці; особлива увага ними приділяється партнерству з бізнесом, що забезпечує інтеграцію практичного досвіду в освітній процес та розвиток дуальної форми здобуття професійної освіти; дорадчі органи стикаються також із викликами (обмежені ресурси, недостатнє фінансування, правова невизначеність, слабка комунікація між учасниками партнерства); потребують удосконалення механізми організації їхньої роботи (більш чітке визначення статусу, повноважень і механізмів взаємодії з іншими суб'єктами освітнього процесу; удосконалення фінансування; урізноманітнення форм роботи; активізація участі у міжнародних проєктах; цифровізація комунікаційних процесів тощо).

Ключові слова: професійна освіта, дорадчі органи, ринок праці, ради роботодавців, ради розвитку професійної освіти, регіональні ради професійної освіти.

Вступ. За сучасних умов професійна освіта відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання та соціального розвитку країни. Технологічний прогрес, глобалізація та динамічні зміни на ринку праці потребують від освітніх систем і зокрема, професійної освіти гнучкості й адаптивності до нових викликів (European Commission, 2020). У цьому контексті дорадчі органи стають невід'ємними складниками процесу модернізації професійної освіти, сприяючи підвищенню рівня її відповідності сучасним потребам економіки та суспільства. Згідно з рекомендаціями ЮНЕСКО, дорадчі органи в освіті визначаються як групи експертів та представників заінтересованих сторін, які надають консультації урядам і освітнім установам щодо політики та практики у сфері освіти, і зокрема, професійної освіти і навчання (UNESCO, 2019). Вони забезпечують взаємодію між освітніми установами, роботодавцями, державними органами та іншими заінтересованими сторонами з метою підвищення якості освіти та її відповідності потребам ринку праці (World Economic Forum, 2020).

В Україні, де система професійної освіти перебуває на етапі реформування, роль дорадчих органів є особливо актуальною. Вони створюються для забезпечення ефективної співпраці між закладами освіти, державними органами, роботодавцями та іншими заінтересованими сторонами з метою розроблення та реалізації державної політики у сфері професійної освіти й слугують платформою для аналізу сучасних тенденцій, обміну досвідом та вироблення рекомендацій щодо вдосконалення освітніх програм і підвищення якості професійної підготовки фахівців. Тобто, дорадчі органи у сфері професійної освіти – це колегіальні структури, створені для надання експертних консультацій і рекомендацій та сприяння у прийнятті рішень, які стосуються розвитку професійної освіти. Залучення дорадчих органів до формування державної освітньої політики, управління, розроблення освітніх і навчальних програм дає змогу інтегрувати новітні технології та інновації в освітній процес, забезпечуючи професійну підготовку майбутніх кваліфікованих фахівців відповідно до вимог роботодавців.

Дорадчі органи також допомагають впроваджувати у професійну освіту європейські стандарти для підвищення її якості та конкурентоспроможності на міжнародному рівні (Міністерство освіти і науки України, 2020).

Джерела. Функціонування дорадчих органів у сфері професійної освіти в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, які визначають їх статус, повноваження та принципи діяльності. Зокрема до принципів їх діяльності віднесено: прозорість, колегіальність та відповідальність за прийняті рішення, положення яких широко використовуються в розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти для забезпечення прозорості управління а також ефективності регулювання договірних відносин і приватних інвестицій (Радкевич, 2022а). Основними документами, що регламентують функціонування дорадчих органів у сфері професійної освіти є: Закон України «Про освіту» (2017), в якому передбачено можливість їх створення для забезпечення участі громадськості в управлінні освітою. Зокрема у ст.28 цього закону зазначається, що громадське самоврядування в закладі освіти реалізується через діяльність громадських рад та інших дорадчих структур, які мають право колективно вирішувати питання організації та забезпечення освітнього процесу в закладі освіти, захисту прав та інтересів учасників освітнього процесу, організації дозвілля та оздоровлення, брати участь у громадському нагляді (контролі) та в управлінні закладом освіти у межах повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти; Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту (1998), в якому конкретизуються норми щодо створення галузевих і регіональних рад з професійної освіти, які виконують консультативні й координаційні функції. У положеннях закону підкреслюється важливість співпраці з роботодавцями та їх об'єднаннями у формуванні змісту освіти; Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019), зокрема у змісті ст. 39 «Робочі та дорадчі органи закладу фахової передвищої освіти» визначається право утворювати на громадських засадах дорадчі,

дорадчо-консультативні органи (раду роботодавців, раду інвесторів, раду бізнесу, навчально-методичну раду тощо) з метою вироблення стратегії та напрямів провадження освітньої та іншої діяльності закладу фахової передвищої освіти, якщо інше не передбачено установчими документами закладу фахової передвищої освіти; Закон України «Про громадські об'єднання» (2012), що регулює правовий статус громадських організацій, які можуть бути як громадські дорадчі органи у сфері професійної освіти, а також визначає порядок створення, діяльності та припинення громадських об'єднань, які мають право впливати на освітню політику. Відповідно до ст. 22 цього закону органи державної влади, органи місцевого самоврядування можуть залучати громадські об'єднання до процесу формування і реалізації державної політики, вирішення питань місцевого значення, зокрема шляхом проведення консультацій з громадськими об'єднаннями стосовно важливих питань державного і суспільного життя, розроблення проєктів нормативно-правових актів, утворення консультативних, дорадчих органів при органах державної влади, органах місцевого самоврядування, в роботі яких беруть участь представники громадських об'єднань.

Дорадчі органи є предметом дослідження багатьох міжнародних організацій, оскільки вони відіграють ключову роль у забезпеченні відповідності професійної освіти потребам ринку праці та підвищенні її якості. Згідно з дослідженнями UNESCO (2015), дорадчі органи є містком між професійною освітою та ринком праці, забезпечуючи адаптацію освітніх програм до актуальних економічних потреб. Про активну участь роботодавців у роботі дорадчих органів у закладах професійної освіти в країнах Європейського Союзу з метою розроблення релевантних освітніх і навчальних програм та підвищення рівня працевлаштування випускників свідчать дослідження OECD (2019). Така співпраця позитивно впливає на зменшення розриву між навичками, які надаються майбутнім фахівцям у навчальних закладах, та тими, що потрібні їм на робочому місці. Результати аналізу зарубіжних джерел свідчать про важливу роль регіональних і галузевих рад професійної освіти у забезпеченні відповідності освітніх програм потребам регіональних економік та окремих галузей промисловості. У науковій літературі

аналізується їх роль, виклики та перспективи розвитку. Зокрема регіональні ради сприяють координації між навчальними закладами, місцевими органами влади та роботодавцями. Вони допомагають визначати потреби регіонального ринку праці та адаптувати навчальні програми відповідно до цих потреб (Cedefop, 2013). Згідно з результатами досліджень Європейського фонду освіти (ETF, 2018), країни з розвиненими системами професійної освіти і навчання мають ефективно функціонуючі дорадчі органи, які активно співпрацюють з бізнесом та іншими партнерами. Це забезпечує гнучкість системи професійної освіти та її здатність швидко реагувати на зміни в економіці. Зокрема в таких країнах, як Німеччина та Швейцарія, регіональні й галузеві ради на основі налагодження взаємодії між державою, бізнесом та навчальними закладами ефективно впливають на формування освітніх стандартів і програм, що позитивно позначається на підвищенні якості професійної підготовки фахівців (Bussemeyer & Trampusch, 2012). Дослідження особливостей функціонування галузевих рад (OECD, 2010) також свідчать, що вони об'єднують представників конкретних секторів економіки та відіграють ключову роль у розробленні професійних стандартів і кваліфікаційних вимог. Водночас M. Pilz (2016) зазначає про існування викликів у залученні всіх заінтересованих сторін до діяльності галузевих рад, оскільки інтереси роботодавців, освітніх установ та державних органів не завжди співпадають. Як наголошує Cedefop (2020), до таких викликів належать: недостатня координація між різними рівнями управління та обмежені ресурси. За даними ETF (2015), в окремих країнах Європейського Союзу регіональні ради стикаються з труднощами впливу на національну освітню політику, що знижує ефективність їх діяльності.

Теоретичні основи функціонування дорадчих органів у професійній освіті розкрито і в працях українських дослідників. Зокрема роль галузевих рад у розвитку професійної освіти обґрунтовано О. Козак (2017). Ним проаналізована необхідність активної участі галузевих рад у формуванні освітніх стандартів і навчальних програм з урахуванням відповідності навичок випускників сучасним технологічним вимогам. З огляду на це, дослідник рекомендує вдосконалити нормативно-правове забезпечення

функціонування регіональних та галузевих рад, забезпечити належне фінансування та стимулювання участі роботодавців у цьому процесі. Особливості функціонування громадських консультативно-дорадчих органів з урахуванням міжнародного досвіду досліджено Т. Андрійчук (2024), а саме залежність цієї форми взаємодії з громадянським суспільством не лише від формальних чинників (виду органів, способу формування, правового статусу), але й від добросовісності та ставлення до співпраці з громадськістю. Особливості взаємодії органів публічного врядування з консультативно-дорадчими органами досліджено І. Ковбас та ін. (2022), а В. Нестеровичем (2017) зміст поняття «консультативно-дорадчі органи», як категорію конституційного права. Ним констатовано, що ці органи є поширеною нині організаційно-правовою формою безпосередньої взаємодії між громадськістю й органами публічної влади. Роль цих органів полягає у забезпеченні взаємодії між державними структурами та громадянським суспільством. Перспективи функціонування громадських дорадчих органів розкрито Л. Усаченко (2009). У статті розглядаються формальні чинники, такі як види органів, способи їх формування та правовий статус, а також неформальні аспекти, включаючи добросовісність та ставлення до співпраці з громадськістю. Автор підкреслює важливість громадських дорадчих органів у процесі прийняття рішень та їх вплив на підвищення якості державного управління. Водночас недостатньо дослідженими є питання впливу дорадчих органів на розвиток професійної освіти, її адаптації до швидких змін на ринку праці й у технологічних інноваціях.

Метою дослідження є: обґрунтування ролі дорадчих органів у розвитку професійної освіти та їх впливу на підвищення якості підготовки кваліфікованих робітників відповідно до потреб сучасного ринку праці.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури та нормативно-правових документів, що регламентують діяльність дорадчих органів – для розгляду їх як частини інтегрованої системи професійної освіти; порівняльний метод – для аналізу зарубіжного досвіду та документів, які визначають роль дорадчих органів у розробленні освітніх програм і навчальних планів та їх відповідності потребам ринку праці; інтерпретаційний метод – для формулювання висновків і рекомендацій, що дає змогу

підвищити ефективність впливу дорадчих органів на розвиток професійної освіти.

Результати й обговорення. Дорадчі органи як інструменти громадського самоврядування в професійній освіті, сприяють демократизації процесів управління та забезпечують прозорість у прийнятті рішень. Вони можуть функціонувати на різних рівнях: від національного – до місцевого та охоплювати широкий спектр питань, пов'язаних з розвитком професійної освіти. Дорадчі органи часто об'єднують представників бізнесу та промисловості, що дає змогу забезпечити актуальність освітніх і навчальних програм та відповідність навичок випускників закладів професійної освіти реальним вимогам роботодавців. Вони можуть брати участь у розробленні професійних і освітніх стандартів, акредитації освітніх програм, оцінюванні якості професійної освіти та впровадженні інноваційних методик навчання. Дорадчі органи також відіграють важливу роль у формуванні політики у сфері професійної освіти, надаючи рекомендації державним органам щодо стратегічних напрямів її розвитку, фінансування та нормативно-правового регулювання. Це сприяє більш ефективному використанню ресурсів та підвищенню конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих фахівців на національному й міжнародному ринках праці.

Основна мета діяльності дорадчих органів полягає у: сприянні інтеграції професійної освіти з потребами сучасного ринку праці, забезпечуючи випускникам високі шанси на працевлаштування; аналізі та оцінюванні освітніх програм і стандартів; залученні експертів з різних галузей економіки до розроблення рекомендацій щодо вдосконалення змісту освітніх програм, підвищення рівня їх практичного складника тощо. Зокрема участь дорадчих органів у процесах моніторингу й оцінювання освітніх програм дає змогу виявляти проблемні питання та впроваджувати заходи щодо їх покращення з урахуванням положень принципів інклюзивності та забезпечення рівного доступу до якісної професійної освіти для всіх категорій населення. Це позитивно позначається на адаптації освітніх програм до потреб осіб з особливими освітніми потребами, забезпеченню їх відповідності сучасним вимогам ринку праці та технологічним тенденціям. Дорадчі органи здійснюють контроль за відповідністю освітніх програм міжнародним

вимогам, впровадження педагогічних інновацій в освітній процес, ініціюють пілотні проекти, створюють умови для застосування цифрових технологій у професійній освіті, підтримуючи розвиток онлайн-навчання, технологій віртуальної та доповненої реальності, а також інших цифрових інструментів. Це розширює доступ до якісної професійної освіти. Дорадчі органи також сприяють професійному розвитку педагогічних кадрів шляхом проведення тренінгів, семінарів та обміну досвідом, що позитивно позначається на підвищенні рівня їхньої інноваційної компетентності (Радкевич, 2023).

Дорадчі органи виконують низку важливих функцій, спрямованих на розвиток та підвищення якості професійної освіти: *консультативну* – для надання рекомендацій щодо формування освітньої політики, розроблення стратегій розвитку професійної освіти та вдосконалення нормативно-правової бази; *експертно-аналітичну* – для дослідження потреб ринку праці, аналізу сучасних тенденцій розвитку професійної освіти, оцінювання ефективності освітніх і навчальних програм; *координаційну* – для забезпечення співпраці між закладами професійної освіти, роботодавцями, державними органами та іншими заінтересованими сторонами для узгодження спільних дій (Міністерство освіти і науки України, 2021); *інформаційно-просвітницьку* – для поширення інформації про новітні освітні технології, інноваційні методики навчання та успішний досвід зарубіжних країн; *моніторингово-оцінювальну* – для здійснення контролю за якістю професійної освіти, проведення аудитів та акредитацій освітніх програм тощо. У контексті професійної освіти дорадчі органи можуть охоплювати представників: *закладів професійної освіти* – для надання інформації про освітні і навчальні програми та потреби в ресурсах; *роботодавців та професійних спілок* – для забезпечення актуальності навичок і компетентностей, що здобуваються в закладах професійної освіти; *державних органів* – для узгодження освітньої політики з національними пріоритетами розвитку; *громадських організацій та експертів* – для врахування соціальних аспектів та інноваційних підходів у професійній освіті.

Дорадчі органи у сфері професійної освіти можна класифікувати за їхнім статусом, сферою

діяльності та рівнем впливу. Основними типами таких органів є: *державні, громадські та міжнародні*. Зокрема *державні дорадчі органи* створюються урядом або відповідними міністерствами для надання експертних рекомендацій щодо розвитку професійної освіти на національному рівні. Вони беруть участь у формуванні державної освітньої політики, розробленні державних стандартів, кваліфікаційних вимог та забезпеченні відповідності професійної освіти потребам економіки. Прикладом такого органу в Україні є Національне агентство кваліфікацій, яке є ключовим колегіальним органом у сфері професійної освіти та кваліфікацій, що координує впровадження Національної рамки кваліфікацій (Кабінет Міністрів України, 2019). Агентство відповідає за розроблення та впровадження Національної рамки кваліфікацій, співпрацю з галузевими радами та забезпечення відповідності кваліфікацій потребам ринку праці.

Поширеною формою взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства чи громадянами є *громадські дорадчі (консультативно-дорадчі) органи*. Такий тип органів може створюватися як на національному рівні (урядами, органами виконавчої влади, рідше – парламентами і президентами), так і на місцевому (органами місцевого самоврядування, громадами, недержавними організаціями). Кожен із них має свої функції та завдання, а сама структура може бути досить складною і містити договірні угоди між сторонами, включаючи державу (Радкевич, 2022с). Вони охоплюють професійні асоціації, спілки роботодавців, неурядові організації та інші об'єднання, які представляють інтереси громадськості й бізнесу; сприяють встановленню зв'язку між закладами професійної освіти та ринком праці; надають рекомендації щодо змісту освітніх і навчальних програм; організують стажування та практику для здобувачів освіти, забезпечуючи гнучкість і адаптивність професійної освіти до сучасних викликів. Зокрема важливим консультативно-дорадчим органом такого виду є *рада з питань розвитку професійної (професійно-технічної) освіти при Президентові України* (Указ Президента України, 2021). Її основними завданнями визначено: моніторинг розвитку професійної освіти та забезпечення реалізації права громадян на якісну та доступну професійну

освіту; аналіз законодавства України у сфері професійної освіти, підготовка пропозицій щодо його удосконалення; вивчення тенденцій розвитку ринку праці і прогнозування пріоритетних напрямів та шляхів розвитку професійної освіти; розроблення пропозицій щодо формування сучасних професійних компетентностей у сфері професійної освіти, необхідних для розвитку та успішної професійної реалізації особистості; опрацювання питань щодо посилення спроможності закладів професійної освіти, у тому числі удосконалення механізмів їх фінансування; сприяння взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, закладів професійної освіти з питань розвитку сучасного освітнього простору, забезпечення реалізації права громадян на якісну та доступну професійну (професійно-технічну) освіту, додержання прав учасників освітнього процесу.

У формуванні та реалізації регіональної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти важливу роль відіграють *регіональні ради професійної (професійно-технічної) освіти* (Міністерство освіти і науки України, 2017). Їх основними завданнями є: сприяння формуванню та реалізації регіональної політики у сфері професійної освіти; надання пропозицій щодо розроблення стратегій розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в регіонах; ініціювання проведення дослідження стану та тенденцій розвитку регіональних ринків праці; підготовка пропозицій до прогнозних показників потреб у кваліфікованих кадрах на регіональних ринках праці; розроблення пропозицій щодо формування регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів і фахівців на основі аналізу інформації про стан ринків праці; погодження регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів і фахівців; надання рекомендацій щодо розвитку мережі закладів професійної освіти та їх фінансування, забезпечення доступності професійної освіти; сприяння модернізації матеріально-технічної бази закладів професійної освіти та впровадженню сучасних виробничих технологій в освітній процес; сприяння залученню вітчизняних та іноземних інвесторів, міжнародних проєктів для забезпечення розвитку професійної освіти регіону; розвиток державно-приватного партнерства; сприяння

впровадженню дуальної форми здобуття професійної освіти і навчання на робочому місці; надання рекомендацій щодо визначення регіональної політики у сфері профорієнтації, а також створення умов для навчання впродовж життя тощо.

Важливою є участь дорадчих органів у розробленні та оновленні професійних стандартів, що забезпечує узгодженість між освітніми результатами та професійними вимогами. Наприклад, *галузеві експертні ради* спільно з роботодавцями розробляють професійні стандарти, що визначають вимоги до професійних компетентностей (Національне агентство кваліфікацій, 2023). Це сприяє підвищенню якості професійної освіти та визнанню кваліфікацій на національному й міжнародному рівнях. У формуванні ефективних зв'язків закладів професійної освіти з роботодавцями з метою підвищення якості професійної підготовки фахівців на основі системного співробітництва із підприємствами й організаціями сприяють *ради роботодавців закладів професійної освіти*. Їх роль полягає у: визначенні пріоритетних напрямів професійної підготовки майбутніх фахівців відповідно до актуальних потреб ринку праці; розробленні стратегій розвитку закладів професійної освіти з урахуванням сучасних тенденцій і динамічних техніко-технологічних змін у галузях економіки; здійсненні експертного оцінювання відповідності змісту освітніх і навчальних програм вимогам роботодавців; наданні рекомендацій щодо покращення якості професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців; сприянні модернізації матеріально-технічної бази навчальних кабінетів, лабораторій, майстерень для навчання здобувачів професійної освіти новим технологіям виробництва; проведенні ефективного аналізу вакансій підприємств, організацій, установ регіону з метою працевлаштування випускників закладів професійної освіти; сприянні залученню позабюджетних коштів для потреб закладів професійної освіти тощо.

Ураховуючи, що Україна є членом міжнародних організацій, таких як ЮНЕСКО (2019) та Міжнародна організація праці (2023), вона бере на себе зобов'язання щодо впровадження рекомендацій цих організацій, які стосуються розвитку дорадчих структур у сфері професійної освіти, а саме їхню участь: у

розробленні освітніх і навчальних програм, оцінюванні якості професійної освіти та забезпеченні відповідності змісту навчання потребам ринку праці; в обговоренні перспектив розвитку та вдосконалення системи професійної освіти за участю дорадчих органів, основних викликів, з якими стикаються дорадчі органи та можливих шляхів їх подолання тощо з урахуванням тенденцій розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу (Радкевич, 2022b). Відповідно *міжнародні дорадчі органи* діють в Україні на глобальному та регіональному рівнях і впливають на розвиток професійної освіти шляхом обміну досвідом та сприяння академічній мобільності здобувачів освіти і педагогічних працівників. Міжнародні дорадчі органи допомагають гармонізувати систему професійної освіти України відповідно до міжнародних вимог, сприяють впровадженню інновацій та забезпечують доступ до передового досвіду. Наприклад, Рекомендації ЮНЕСКО щодо технічної та професійної освіти і навчання (2015) наголошують на важливості партнерства між державою, роботодавцями та навчальними закладами.

Висновки. Основними дорадчими органами, що мають вплив на розвиток і забезпечення якості професійної освіти є: рада з питань розвитку професійної (професійно-технічної) освіти при Президентові України; регіональні ради професійної (професійно-технічної) освіти; галузеві експертні ради; ради роботодавців закладів професійної освіти; міжнародні дорадчі органи. Вони виконують низку функцій, спрямованих на розвиток та підвищення якості професійної освіти: *консультативну* – для надання рекомендацій щодо формування освітньої політики, розроблення стратегій розвитку професійної освіти та вдосконалення нормативно-правової бази; *експертно-аналітичну* – для дослідження потреб ринку праці, аналізу сучасних тенденцій розвитку професійної освіти, оцінювання ефективності освітніх і навчальних програм; *координаційну* – для забезпечення співпраці між закладами професійної освіти, роботодавцями, державними органами та іншими заінтересованими сторонами та узгодження спільних дій; *інформаційно-просвітницьку* – для поширення інформації про новітні освітні технології, інноваційні методики навчання та

успішний досвід інших країн; *моніторингово-оцінювальну* – для здійснення контролю за якістю професійної освіти, проведення аудитів та акредитацій освітніх програм.

До складу дорадчих органів можуть входити представники: закладів професійної освіти – для надання інформації про освітні і навчальні програми та потреби в ресурсах; роботодавців та професійних спілок – для забезпечення актуальності навичок і компетентностей; державних органів – для узгодження освітньої політики з національними пріоритетами розвитку; громадських організацій та експертів – для врахування соціальних аспектів та інноваційних підходів у професійній освіті.

Дорадчі органи відіграють ключову роль у розвитку професійної освіти, забезпечуючи зв'язок між закладами професійної освіти, ринком праці та державними структурами, сприяючи інтеграції освіти з потребами економіки. Вони аналізують тенденції розвитку галузей економіки та надають рекомендації щодо необхідних знань і навичок, які повинні опанувати майбутні фахівці. Це дає змогу випускникам закладів професійної освіти бути конкурентоспроможними та затребуваними на ринку праці. Представники дорадчих органів беруть участь у розробленні стратегій та політик у сфері професійної освіти і на цій основі надають експертні рекомендації державним органам, сприяючи прийняттю обґрунтованих рішень та ефективному використанню ресурсів. Дорадчі органи є ініціаторами реформ, спрямованих на модернізацію професійної освіти, її адаптацію до європейських стандартів й демократизацію процесів прийняття рішень з урахуванням думок різних груп населення та забезпеченням прозорості результатів своєї діяльності.

Уплив дорадчих органів на розвиток професійної освіти є суттєвим та багатограним. Вони виступають каталізаторами змін, сприяючи підвищенню її якості й відповідності потребам сучасного ринку праці, а також інтеграції в міжнародний освітній простір. Ефективна діяльність дорадчих органів забезпечує синергію між усіма заінтересованими сторонами та створює умови для сталого розвитку професійної освіти. Через дорадчі органи встановлюються партнерські відносини між закладами освіти та роботодавцями. Їх вплив полягає в адаптації змісту професійної освіти до сучасних вимог економіки, підвищенні практичної спрямованості

змісту навчання й отриманню здобувачами освіти реального досвіду роботи (Міністерство освіти і науки України, 2020). Дорадчі органи сприяють розвитку системи безперервної професійної освіти, що дає змогу фахівцям оновлювати свої знання та навички впродовж усього життя. Зокрема партнерство з бізнесом та промисловістю уможливило залучення роботодавців до організації виробничих практик і стажувань здобувачів професійної освіти, спільного використання ресурсів. Відповідно, залучення громадськості та здобувачів професійної освіти до участі в дорадчих органах дає змогу враховувати потреби та очікування тих, хто навчається, а також батьків і громади, що сприяє підвищенню якості та доступності професійної освіти.

Незважаючи на значну роль дорадчих органів, вони стикаються з низкою проблем: обмежені ресурси та фінансування (недостатнє фінансування обмежує можливості реалізації освітніх програм); недостатня правова підтримка (відсутність чіткого законодавчого регулювання ускладнює діяльність дорадчих органів та знижує ефективність їх роботи); комунікаційні бар'єри (недостатня взаємодія між заінтересованими сторонами призводить до неузгодженості дій і прийняття рішень) тощо.

Для подальшого вдосконалення діяльності дорадчих органів у сфері професійної освіти важливими є такі заходи: розроблення та

впровадження законодавчих актів, які чітко визначатимуть статус, повноваження та механізми їх взаємодії з іншими суб'єктами освітнього процесу; виділення достатніх фінансових ресурсів для підтримки діяльності дорадчих органів, що дасть змогу залучати кваліфікованих експертів та реалізовувати стратегічні проекти; організація тренінгів, семінарів та програм для обміну досвідом членів дорадчих органів з метою підвищення рівня їхньої компетентності та ефективності роботи; активна участь у міжнародних проектах, що сприятиме обміну кращими практиками й упровадженню інновацій; інтеграція цифрових інструментів у діяльність дорадчих органів для оптимізації процесів управління та покращення комунікації; активне залучення представників бізнесу до роботи дорадчих органів, що сприятиме адаптації професійної освіти до потреб ринку праці; впровадженню дуальної форми здобуття професійної освіти, що поєднує теоретичну підготовку з практичною роботою на підприємствах тощо. Отже, дорадчі органи є платформою для співпраці між різними суб'єктами освітнього процесу, відіграють ключову роль у формуванні гнучкої та адаптивної системи професійної освіти, здатної швидко реагувати на зміни в економіці й технологіях для досягнення високої якості професійної підготовки майбутніх фахівців відповідно до потреб ринку праці.

Список посилань:

- Busemeyer, M. R., & Trampusch, C. (2012). *The Political Economy of Collective Skill Formation*. Oxford University Press.
- Cedefop. (2013). *Renewing VET provision: Understanding feedback mechanisms between initial VET and the labour market*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Cedefop. (2020). *Governance and financing of apprenticeships*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2020). *European Skills Agenda for Sustainable Competitiveness, Social Fairness and Resilience*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22832&langId=en>
- European Training Foundation (ETF). (2015). *Policies for Human Capital Development: Ukraine*. Turin: ETF
- European Training Foundation (ETF). (2018). *Good practices in the governance of vocational education and training*. Turin: ETF. <https://www.etf.europa.eu>
- OECD. (2010). *Learning for Jobs*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2019). *Getting Skills Right: Future-Ready Adult Learning Systems*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264311756-en>
- Pilz, M. (Ed.). (2016). *Vocational Education and Training in Times of Economic Crisis: Lessons from Around the World*. Springer.

UNESCO. (2015). *Recommendation concerning technical and vocational education and training (TVET)*. Paris: UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245178>

UNESCO. (2019). Recommendation concerning Technical and Vocational Education and Training. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248980>

World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report 2020. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf

Андрійчук, Т. С. (2024). *Особливості функціонування громадських консультативно-дорадчих органів з урахуванням міжнародного досвіду*. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія». <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-2.1>

Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019, 6 червня). <https://ips.ligazakon.net/document/T192745>

Указ Президента України «Про пріоритетні заходи щодо розвитку професійної (професійно-технічної) освіти». (2021, 30 березня). <https://www.president.gov.ua/documents/1302021-38149>

Закон України «Про громадські об'єднання» (2012, 22 березня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

Закон України «Про освіту» (2017, 05 вересня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіти. (1998, 10 лютого). <https://ips.ligazakon.net/document/Z980103>

Кабінет Міністрів України. (2019, 04 грудня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-2019-п>

Ковбас, І., Торончук, І., & Крайній, П. (2021). Особливості взаємодії органів публічного врядування з консультативно-дорадчими органами. *Адміністративне право і процес*. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.4.22>

Козак, О. В. (2017). Роль галузевих рад у розвитку професійної освіти в Україні. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*, (2), 45-51

Міжнародна організація праці. (2023). *Роль дорадчих органів у професійній освіті*. Женева: МОП. <https://www.ilo.org/>

Міністерство освіти і науки України. (2017). Регіональні ради професійної освіти в Україні: Пропозиція Методичних рекомендацій щодо їх організації і функціонування. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nrk/Analitichni-materialy/14-robochi-materiali-z-oglyadu-stvorenniya-profesiy-nikh-rad.pdf>

Міністерство освіти і науки України (2020). Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. <https://mon.gov.ua/ua>

Міністерство освіти і науки України (2021). Стратегія розвитку професійної освіти на період до 2030 року. <https://mon.gov.ua/ua>

Національне агентство кваліфікацій (2023). Методичні рекомендації щодо розроблення професійних стандартів. <https://nqa.gov.ua/uploads/multiple-input/63d3be768f7b1.pdf>

Нестерович, В. Ф. (2017). Поняття «консультативно-дорадчий орган» як категорія конституційного права. *Філософські та методологічні проблеми права*, 1, 138-145.

Радкевич, В. (2022а). Принципи розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти в повоєнний час. *Професійна педагогіка*, 2(25), 104-114. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.104-114>

Радкевич, В. (2022b). Тенденції розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу. *Професійна педагогіка*, 2(25), 4-13. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.4-13>

Radkevych, V. (2024). Development of the innovative competence of teachers in vocational education institutions in the conditions of the digital transformation of society. *Посвіт, м. Конін, Польща – м. Ужгород, Україна – м. Перемишль, Польща – м. Херсон, Україна*. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741812/1/MonPoland_Radkevych_2024.pdf

Радкевич О. (2022с). Сторони в державно-приватному партнерстві. *Інноваційна професійна освіта*, 1(2), 214-217. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/39>

Усаченко, Л. (2009). Громадські дорадчі органи: стан і перспективи функціонування. *Ефективність державного управління*, 18/19. <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/download/445/439/587>

Переклад і транслітерація

Busemeyer, M. R., & Trampusch, C. (2012). *The Political Economy of Collective Skill Formation*. Oxford University Press, [in English].

Cedefop. (2013). *Renewing VET provision: Understanding feedback mechanisms between initial VET and the labour market*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, [in English].

Cedefop. (2020). *Governance and financing of apprenticeships*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, [in English].

European Commission. (2020). *European Skills Agenda for Sustainable Competitiveness, Social Fairness and Resilience*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22832&langId=en>, [in English].

European Training Foundation (ETF). (2015). *Policies for Human Capital Development: Ukraine*. Turin: ETF, [in English].

European Training Foundation (ETF). (2018). *Good practices in the governance of vocational education and training*. Turin: ETF. Retrieved from <https://www.etf.europa.eu>, [in English].

OECD. (2010). *Learning for Jobs*. Paris: OECD Publishing, [in English].

OECD. (2019). *Getting Skills Right: Future-Ready Adult Learning Systems*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264311756-en>, [in English].

Pilz, M. (Ed.). (2016). *Vocational Education and Training in Times of Economic Crisis: Lessons from Around the World*. Springer, [in English].

UNESCO. (2015). *Recommendation concerning technical and vocational education and training (TVET)*. Paris: UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245178>, [in English].

UNESCO. (2019). Recommendation concerning Technical and Vocational Education and Training. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248980>, [in English].

World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report 2020. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf, [in English].

Andriichuk, T. S. (2024). *Osoblyvosti funktsionuvannia hromadskykh konsultatyvno-doradchykh orhaniv z urakhuvanniam mizhnarodnoho dosvidu [Peculiarities of the functioning of public advisory bodies considering international experience]*. Kyiv: Natsionalnyi universytet "Kyievo-Mohylianska akademiia". <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-2.1>, [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro fakhovu peredvyshchu osvitu" (2019, 06 chervnia) [Law of Ukraine "On Pre-Tertiary Vocational Education"]. <https://ips.ligazakon.net/document/T192745>, [in Ukrainian].

Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro priorytetni zakhody shchodo rozvytku profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity" (2021, 30 bereznia) [Presidential Decree on Priority Measures for the Development of Vocational (Vocational-Technical) Education]. <https://www.president.gov.ua/documents/1302021-38149>, [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro hromadski obiednannia" (2012, 22 bereznia) [Law of Ukraine "On Public Associations"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>, [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro osvitu" (2017, 05 veresnia) [Law of Ukraine "On Education"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>, [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy "Pro profesiinu (profesiino-tekhnichnu) osvitu" (1998, 10 liutoho) [Law of Ukraine "On Vocational (Vocational-Technical) Education"]. <https://ips.ligazakon.net/document/Z980103>, [in Ukrainian].

Postanova Kabinety Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Natsionalne ahentstvo kvalifikatsii" (2019, 17 kvitnia) ["On the Approval of the Regulation on the National Qualifications Agency"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-2019-п>, [in Ukrainian].

Kovbas, I., Toronchuk, I., & Krainii, P. (2021). Osoblyvosti vzaiemodii orhaniv publicznego vriaduvannia z konsultatyvno-doradchymy orhanamy [Features of the interaction of public governance bodies with advisory bodies]. *Administratyvne pravo i protses [Administrative Law and Process]*. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.4.22>, [in Ukrainian].

Kozak, O. V. (2017). Rol haluzevykh rad u rozvytku profesiinoi osvity v Ukraini [The role of sectoral councils in the development of vocational education in Ukraine]. *Profesiina osvita: pedahohika i psykholohiia [Vocational Education: Pedagogy and Psychology]*, 2, 45-51, [in Ukrainian].

Mizhnarodna orhanizatsiia pratsi [International Labour Organization]. (2023). *Rol doradchykh orhaniv u profesiinii osviti [The role of advisory bodies in vocational education]*. Zheneva: MOP. Retrieved from <https://www.ilo.org/>, [in Ukrainian].

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2017). Rehionalni rady profesiinoi osvity v Ukraini: Propozytsiia Metodychnykh rekomendatsii shchodo yikh orhanizatsii i funktsionuvannia [Regional Councils of Vocational Education in Ukraine: Proposed Methodological Recommendations for Their Organization and Functioning]. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/nrk/Analitychni-materialy/14-robochi-materiali-z-oglyaduvstvorennya-profesiy-nikh-rad.pdf>, [in Ukrainian].

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2020). Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity [Concept for the implementation of state policy in the field of vocational (vocational-technical) education]. <https://mon.gov.ua/ua>, [in Ukrainian].

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2021). Stratehiia rozvytku profesiinoi osvity na period do 2030 roku [Strategy for the Development of Vocational Education for the Period until 2030]. <https://mon.gov.ua/ua>, [in Ukrainian].

Natsionalne ahenstvo kvalifikatsii (2023). Metodychni rekomendatsii shchodo rozroblennia profesiinykh standartiv [Methodological recommendations for the development of professional standards]. <https://nqa.gov.ua/uploads/multiple-input/63d3be768f7b1.pdf>, [in Ukrainian].

Nesterovych, V. F. (2017). Poniattia "konsultatyvno-doradchy orhan" yak katehoriia konstytutsiinoho prava [The concept of "advisory body" as a category of constitutional law]. *Filosofski ta metodylohichni problemy prava [Philosophical and Methodological Problems of Law]*, 1, 138-145, [in Ukrainian].

Radkevych, V. (2022a). Pryntsypy rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva u sferi profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity v povoiennyi chas [Principles of development of public-private partnership in the field of professional (vocational) education in the postwar period]. *Profesiina pedahohika [Professional Pedagogy]*, 2(25), 104-114. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.104-114>, [in Ukrainian].

Radkevych, V. (2022b). Tendentsii rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva u sferi profesiinoi osvity i navchannia v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Trends in the development of public-private partnership in vocational education and training in EU countries]. *Profesiina pedahohika [Professional Pedagogy]*, 2(25), 4-13. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.4-13>, [in Ukrainian].

Radkevych, V. (2024). Development of the innovative competence of teachers in vocational education institutions in the conditions of the digital transformation of society. *Posvit, Konin, Poland – Uzhhorod, Ukraine – Przemysl, Poland – Kherson, Ukraine*. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741812/1/MonPoland_Radkevych_2024.pdf, [in Ukrainian].

Radkevych, O. (2022c). Storony v derzhavno-pryvatnomu partnerstvi [Parties in public-private partnership]. *Innovatsiina profesiina osvita [Innovative Professional Education]*, 1(2), 214-217. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/39>, [in Ukrainian].

Usachenko, L. (2009). Hromadski doradchi orhany: stan i perspektyvy funktsionuvannia [Public advisory bodies: state and prospects of functioning]. *Efektivnist derzhavnogo upravlinnia [Efficiency of Public Administration]*, 18/19. <https://epa.nltu.edu.ua/index.php/journal/article/download/445/439/587>, [in Ukrainian].

THE ROLE OF ADVISORY BODIES IN THE DEVELOPMENT OF VOCATIONAL EDUCATION

Valentyna Radkevych

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, [ORCID: 0000-0002-9233-5718](https://orcid.org/0000-0002-9233-5718), e-mail: mrs.radkevich@gmail.com

Abstract

The relevance of the article is driven by the need to develop vocational education and adapt it to rapid changes in the labor market and technological innovations. Advisory bodies play a crucial role in this process by facilitating the integration of vocational education with economic demands. They ensure that educational programs align with contemporary professional standards and support the introduction of new technologies and teaching methodologies. Engaging representatives from business and civil society in advisory bodies expands the practical components of vocational training. Moreover, advisory bodies initiate innovative projects that enhance the competitiveness of vocational education graduates in the labor market. This synergy improves the quality of vocational training for future skilled workers, aligning it with employers' requirements.

The purpose of this study is to substantiate the role of advisory bodies in the development of vocational education and their impact on improving the quality of skilled workforce training in line with the demands of the modern labor market.

Research methods. The study employed an analysis of scientific literature and regulatory documents governing the activities of advisory bodies to examine them as an integral part of the vocational education system. A comparative method was used to analyze international experiences and documents outlining the role of advisory bodies in the development of educational programs and curricula to meet labor market needs. The interpretative method facilitated the formulation of conclusions and recommendations aimed at enhancing the effectiveness of advisory bodies in advancing vocational education.

Results. The study investigated key advisory bodies influencing the development and quality assurance of vocational education, substantiating their main functions (consultative, expert-analytical, coordination, informational-educational, monitoring, and evaluation). It clarified the composition and purposes of participation in such bodies, characterized the primary challenges they face, and formulated recommendations to improve their effectiveness.

Conclusions. Advisory bodies play a pivotal role in establishing connections between vocational education institutions, the labor market, governmental structures, and public organizations. Their main functions include analyzing economic trends, developing recommendations for modernizing vocational education content, participating in the formation of strategies and policies, fostering democratization in decision-making, adapting vocational education to current economic challenges, and integrating it into the international educational space. The influence of advisory bodies is determined by broad representation of various stakeholder groups, their authority, and experience in workforce training. Through their activities, graduates of vocational education institutions acquire competitive skills aligned with the needs of the modern labor market. Particular emphasis is placed on partnerships with businesses, ensuring the integration of practical experience into the educational process and promoting the development of dual education models. However, advisory bodies also face challenges, such as limited resources, inadequate funding, legal uncertainties, and weak communication among partnership participants. Improving their organization requires more precise definitions of their status, powers, and mechanisms of interaction with other educational process participants, enhanced funding, diversified formats of work, increased participation in international projects, and digitalization of communication processes.

Keywords: *vocational education, advisory bodies, labor market, employer councils, vocational education development councils, regional vocational education councils.*

Стаття надійшла до редакції: 13 Березня 2024

Прийнято до друку: 08 Липня 2024